

RACHEL BRATHEN

Over liefhebben
en loslaten

HET EINDE

Het kwam uit het niets. Het ene moment stond ik met mijn vriend Dennis en onze hond Ringo te wachten op een vlucht, en het volgende moment zat ik op mijn knieën, gevelde door zulke hevige pijn dat het voelde alsof iemand een gloeiend heet mes in mijn buik had gestoken. Ik verloor het bewustzijn en kwam weer bij met mijn hoofd in Dennis' schoot. 'Wat gebeurt er?' vroeg hij, met een blik vol angst. Ik kon amper praten. 'Mijn buik,' was het enige wat ik kon uitbrengen. Ik probeerde rechtop te gaan zitten, maar dat lukte niet. Ik was duizelig van de pijn. Iemand riep om hulp en ineens verschenen er EHBO'ers. Mijn hart was in orde, zeiden ze. Hartslag: normaal. Bloeddruk: goed. 'Moeten we naar het ziekenhuis?' vroeg Dennis. Ik wilde ja zeggen. De stekende buikpijn die ik voelde, was anders dan alles wat ik ooit had ervaren, en met mijn vijfentwintig jaar had ik al het nodige meegemaakt. Ik kan maar beter ja zeggen, dacht ik. Er is beslist iets mis. Ik kan me maar beter door hem naar het ziekenhuis laten brengen. 'Nee,' zei ik in plaats daarvan. 'We mogen onze vlucht niet missen. Laten we proberen naar de gate te komen.'

Het was een korte vlucht, een halfuurtje van Aruba naar Bonaire, waar ik die week een yogaretraite zou geven. De re-

traite was uitverkocht, en van over de hele wereld zouden er mensen komen om ons te zien. Die ging ik beslist niet teleurstellen. Dennis hielp me overeind, maar zodra ik ging staan, werd het onzichtbare mes dat ik in mijn buik voelde omgedraaid, en zakte ik opnieuw door mijn knieën. Ik weet wat hij dacht. Dit is waanzin. We moeten naar een dokter. Hij probeerde op me in te praten, maar ik liet me niet vermurwen. ‘Er wachten mensen op ons.’

Het vergde mijn uiterste inspanning om door de paspoortcontrole heen te komen. Ik was zo zwak dat ik enkel mijn boardingpass kon vasthouden. Ik probeerde een dapper gezicht te trekken, maar vanbinnen was ik doodsbang. Wat is er met me aan de hand? We wisten de gate te bereiken en ik zakte op de dichtstbijzijnde stoel in elkaar. Mijn lichaam was klam van het zweet en mijn ingewanden bonkten. Omdat ik dacht dat ik zou gaan overgeven, moest ik naar het toilet zien te komen. Voorovergebogen ging ik erheen, maar ik viel zodra ik de deur van een hokje probeerde open te doen. Te zwak om overeind te komen, bleef ik op de koude tegelvloer liggen, opgerold in foetushouding. Ga ik dood? Toen ik mijn hand in mijn tas stak om mijn telefoon te pakken en Dennis te bellen om me te komen helpen, hoorde ik een stem in mijn binnenste. ‘Sta op. Blijf bewegen. Sta op.’ Sta op, zei ik tegen mezelf. Kom overeind.

Ik begreep niet eens precies waarom ik die enorme drang voelde om aan boord van het vliegtuig te komen. Was het werkelijk omdat ik geen mensen wilde teleurstellen, of probeerde ik te negeren wat er met me aan de hand was? Wat het ook was, ik besloot in beweging te blijven. Ik propte mijn telefoon terug in mijn tas, zocht steun bij de muur en hees mezelf overeind. Toen ik in de spiegel keek, werd ik aangestaard door een spook-

achtig wit gezicht dat me smeekte om bij zinnen te komen en me gewonnen te geven. Ik bleef onverschrokken. Doorgaan, zei ik tegen mezelf. Voetje voor voetje.

Ik liep terug naar Dennis en Ringo, en vervolgens hebben we een eeuwigheid zitten wachten tot we konden boarden. Mijn buik deed zo'n pijn dat het voelde alsof mijn ingewanden in brand stonden. De wijzers van de klok kropen vooruit. Eindelijk was het zover. Toen ik met mijn boardingpass op de stewardess afstapte, zag ik haar gezicht vertrekken van afgrijzen. 'U kunt niet vliegen!' zei ze. 'U bent duidelijk onwel.' Ik was bleek en mijn voorhoofd was nat van het zweet. Het kostte me grote moeite om te focussen, maar ik deed mijn best om mezelf in de hand te houden. 'Ik ga naar Bonaire,' zei ik. De stewardess keek me aan. 'Dit vliegtuig gaat naar Bonaire,' zei ze. 'U niet.' Ik klemde mijn tanden op elkaar van de pijn en frustratie. Ik wilde gewoon in dat verdomde vliegtuig stappen en rustig gaan zitten. 'Ik móét mee,' drong ik aan. 'Alstublieft, ik smeeek het u. Ik mankeer niks, eerlijk waar. Het is maar een buikgriepje. Niets aan de hand. Ik moet alleen met deze vlucht mee.' Ik weet niet waarom ze uiteindelijk zwichtte. 'Zult u direct bij aankomst medische hulp zoeken?' vroeg ze. Ja, beloofde ik. 'Vooruit dan maar,' zei ze, en ze wees ons de weg. 'Vlug, voordat mijn baas u ziet.'

Ik verwachtte een vliegtuig te zien bij de gate, maar er stond een shuttlebus te wachten. Het was drukkend heet en de bus was vol. De gedachte aan de korte rit naar ons vliegtuig was zelfs al ondraaglijk. Dennis klom als eerste naar binnen met Ringo en onze bagage, waarna hij mij de bus in tilde. Ik pakte een handgreep beet en hield me stevig vast. Mijn lange haar plakte aan mijn rug en ik voelde het zweet van mijn gezicht druppen. Waarom was het hier zo heet? Toen de motor brulde, werd ik

overmand door de drang om over te geven. Ik geef nooit over. Het staat helemaal boven aan mijn lijst van dingen die ik niet aankan. Ik had niet meer overgegeven sinds ik een tiener was en in mijn eentje een hele fles wodka achterover had geslagen. Maar daar, in die bus, voelde ik dat het eraan zat te komen. Ik keek als een gek om me heen, zoekend naar een plastic zak, een prullenbak, iets. Wat dan ook. Kon ik mezelf dwingen om niet over te geven totdat ik uit die verdorpe bus was?

Zodra de remmen piepten en de bus tot stilstand kwam, en nog voordat de deuren helemaal open waren, perste ik mezelf naar buiten. Boven aan de trap naar het vliegtuig stond de vrouw die mijn boardingpass had ingenomen. Hoe was zij daar zo snel gekomen? Ze keek me streng aan. Als ik nu overgeef, laat ze me niet boarden, dacht ik. In wanhoop liep ik naar de achterkant van de bus, boog voorover en kotste mijn ingewanden eruit op het asfalt. Mijn mond afvegend aan mijn mouw liep ik de trap op naar het vliegtuig waar ik in mijn stoel plofte. Het volgende wat ik me kan herinneren, is dat ik wakker werd in een taxi met Dennis en Ringo, halsoverkop op weg naar de afdeling Spoedeisende Hulp op Bonaire. Bonaire is een piepklein Caribisch eiland met nog geen negentienduizend inwoners. Het ziekenhuis is zo klein dat de kraamafdeling vastzit aan de hospice. Je gaat dood waar je geboren wordt. Ik werd behandeld door twee artsen, ze waren allebei lang en zagen er Nederlands uit. Porrend en prikkend in mijn buik gaven ze me hun diagnose: waarschijnlijk een gesprongen blindedarm. Om het met zekerheid te kunnen zeggen, zeiden ze, moest er een echo worden gemaakt, maar er was slechts één echoscopist op het hele eiland en het zou even duren voordat hij er kon zijn. Tot die tijd zou ik morfine krijgen zodat ik me prettiger zou voelen, zeiden de artsen voordat ze verdwenen.

De pijn was ondraaglijk. Ik had in mijn hele leven nog nooit zoiets ervaren. Waar bleef de morfine? Er waren inmiddels uren verstreken. Begreep dan niemand dat ik lag dood te gaan van de pijn? De kwelling had inmiddels een niveau bereikt dat ik niet voor mogelijk hield.

Eindelijk kwam er een verpleegster met een injectienaald. Ze hingen me aan een infuus en ik slaakte een zucht van verlichting toen ik de eerste dosis morfine in mijn arm zag druppelen. ‘Rustig ademen, liefje,’ zei de verpleegster. ‘De pijn is zo meteen voorbij.’

Ik had geen enkele ervaring met morfine, maar afgaand op wat ik had gehoord en in films had gezien, verwachtte ik snel verlichting. Kronkelend van de pijn wachtte ik op de verademing, maar die kwam niet. Een kwartier later lag ik op mijn zij, met opgetrokken benen, te gillen van de pijn. De artsen voerden de dosis op. Nog steeds niets. Ik was bijna aan het eind van mijn Latijn toen de echoscopist arriveerde. Tegen die tijd was er zeven uur verstreken sinds ik op het vliegveld in elkaar was gezakt. ‘Ik begrijp dat u een gesprongen blindedarm hebt,’ zei hij. ‘Ik moet direct de echo maken om er zeker van te zijn dat ze u niet voor niets gaan opereren.’

Dennis hield mijn hand vast terwijl de man een koude gel op mijn buik smeerde. Ik had een raar déjà-vugevoel. Ik had dit al eens gezien, besefte ik: Dennis die mijn hand vasthield terwijl we samen naar een piepkleine monitor zaten te kijken, een echoscopist die gel aanbracht op mijn buik... Het voelde vertrouwd. Ik had het vast gedroomd. Vanaf het moment dat we elkaar hadden leren kennen, wist ik al dat Dennis en ik op een dag vader en moeder zouden worden. Ik wenste dat ik ons de toekomst in kon slingeren, naar een ander moment dan dit; een moment waarop we gelukkig waren en wachtten tot we de hart-

slag van ons nog ongebooren kind zouden horen. Ik zou er alles voor geven om niet hier te hoeven zijn, in paniek terwijl ik probeerde uit te vogelen of de pijn die ik voelde me fataal zou worden. Dennis kneep stevig in mijn hand. De echoscopist drukte het apparaatje tegen mijn buik en begon te scannen. Na een paar minuten stond zijn gezicht niet-begrijpend. ‘Wat is het probleem?’ vroeg Dennis. Hij had me nog nooit zo gezien. Ik ben een veerkrachtig type; ik kan goed met pijn omgaan. Aan zijn gezichtsuitdrukking kon ik zien dat hij doodsbang was. ‘Wat is er? Is het erger dan ze dachten?’ De man schudde zijn hoofd. ‘Nee,’ zei hij. ‘Ik kan niets... ik kan niets vinden. Er is geen enkele indicatie dat er iets gesprongen of zelfs maar opgezet is. Afgaand op de scan mankeert u helemaal niets.’ Ik was verbijsterd. ‘Maar, de pijn,’ zei ik. ‘Ik weet dat er iets heel erg mis is. Het voelt alsof ik doodga!’

De artsen begrepen er ook niets van. Waar kwam de pijn vandaan? Waarom was er niets te zien op de echo? En waarom werkte de morfine niet? Al snel was ik aan het ijlen. Ik zag visioenen. De pijn kwam in golven, als gloeiend hete lava. Het was allesverterend. De langste van de twee artsen kwam terug, zichtbaar ongerust. Hij praatte niet langer direct tegen mij, maar sprak Dennis aan. ‘Gewoonlijk maken we geen mensen open zonder te weten wat we zoeken, maar vanwege de omvang van de pijn waarin ze verkeert, hebben we geen andere keus,’ zei hij. ‘Morgenochtend wordt ze geopereerd. Tot die tijd kan ze echter niet in deze toestand blijven; ze is uitgedroogd en de morfine slaat niet aan. Ik zou graag een gigantische dosis morfine willen toedienen, zo groot dat ze in slaap valt.’

Ik hoorde hem praten, maar ik luisterde niet. Het vuur in mijn binnenste had de overhand genomen. Ik stelde me voor dat de binnenkant van mijn huid siste terwijl er een donkere

mist opsteeg uit mijn onderbuik. Het was vergelijkbaar met mijn ervaring van jaren daarvoor tijdens een ayahuasca-ceremonie, toen ik angstaanjagende dingen had gehallucineerd. Ik herinnerde me dat ik uit die nachtmerrie was ontsnapt door los te laten, door toe te geven aan de angst voor mijn eigen dood. Ik wist niet of ik op dit moment lag dood te gaan, maar zo voelde het in elk geval wel. Ik wist alleen dat ik de pijn niet langer kon verdragen. Ik voelde Dennis zachtjes aan mijn schouders schudden om me weer bij zinnen te krijgen. ‘Liefje,’ zei hij. ‘Ze gaan je iets geven zodat je in slaap valt. Oké? Morphine, een heleboel. Om te zorgen dat de pijn weggaat. Maar je bent dan niet wakker. Is dat goed?’ ‘Ja,’ zei ik, ongearticuleerd. ‘Ze doen maar. Ik ga het vuur in.’

Een paar minuten later kwam de arts terug en injecteerde hij het medicijn in mijn dij. ‘Laat maar los,’ zei hij. ‘Ga maar slapen.’ Ik deed mijn ogen dicht. De vlammen begonnen te veranderen van kleur, van dieprood en oranje naar lichtgeel, toen blauw. Plotseling haalde mijn lichaam een diepe, volle teug adem. Ik voelde dat de inademing ruimte maakte in mijn binnenste, korte metten maakte met het vuur dat al die tijd mijn ingewanden had verteerd. Toen ik uitademde, verdween de pijn. Ze was weg. Zomaar ineens. Het gevoel was onbeschrijfelijk. Ik dobberde op een koele, rustige zee. Alles was roerloos en kalm.

Ik was aan het wegzakken toen ik op de achtergrond een telefoon hoorde rinkelen. Wie belt er? Ik klampte me vast aan mijn bewustzijn en luisterde terwijl Dennis in mijn tas rommelde, op zoek naar mijn telefoon. Het was Luigi, een van mijn beste vrienden uit Costa Rica. Hij heeft vast gehoord dat ik in het ziekenhuis lig, dacht ik. Ik laat hem wel even weten dat alles goed is. Dennis gaf me de telefoon aan. ‘Alles is goed,’ zei ik. ‘Ik

lig in het ziekenhuis maar alles is goed. De pijn is nu weg.’ ‘Ziekenhuis?’ zei Luigi aan de andere kant van de lijn, en hij klonk niet-begrijpend. Er was ook nog iets anders in zijn stem, iets waar ik mijn vinger niet op kon leggen. ‘Waarom lig je in het ziekenhuis?’ ‘Ik weet het niet,’ zei ik. Ik hoorde dat ik ongearticuleerd praatte. ‘Maar alles is goed nu. Alles is goed.’ Luigi bleef heel lang stil. Toen hij sprak, hoorde ik dat er iets mis was. Ik probeerde wakker te blijven zodat ik hem kon horen. ‘*Amor*. Ik weet niet hoe ik je dit moet vertellen. *Fue un accidente. Con Andrea. Andrea tuvo un accidente.*’ Ik kon Luigi’s woorden niet bevatten. Waarom had hij het over Andrea? Andrea was mijn beste vriendin. We hadden elkaar een paar dagen niet gesproken, ze was met haar vriend naar een concert. Wat zei hij nou? Andrea had een ongeluk gehad?

Ik werd overmand door een gevoel van doodsangst, maar ik kon het niet bevatten. Het voelde niet echt, maar als iets wat heel, heel ver weg was. Andrea en ik waren zielsverwanten. Soms voelde het alsof we één ziel waren die huisde in twee lichamen. Ik wist niet waar ik begon en zij eindigde. We voelden elkaars pijn; lazen elkaars gedachten. Ik dwong mezelf om iets te zeggen. ‘Wat is er gebeurd? Kan ik met haar praten?’ vroeg ik. ‘Nee,’ zei Luigi. Ik hoorde hem moeizaam slikken aan de andere kant van de lijn. ‘Luigi. Wat is er aan de hand? Vertel,’ drong ik aan. Mijn knokkels waren wit van het harde omklemmen van de telefoon. Hij haalde diep adem, en eindelijk zei hij iets. ‘*Falleció.*’ Mijn hart stond stil. De kamer begon te tolleren. Ik liet de telefoon op het bed vallen. ‘Kun jij met Luigi praten?’ vroeg ik aan Dennis. ‘Ik ben er nu te moe voor.’ Ik draaide me op mijn zij en kneep mijn ogen stijf dicht. Ik hoorde het woord dat hij zojuist had gezegd weergalmen in mijn hoofd. *Falleció*. Ik spreek vloeiend Spaans, maar dat was een woord dat ik nog

nooit eerder had gebruikt. Verstandelijk wist ik wat het betekende, want ik had het wel vaker gehoord, maar op dit moment, liggend in een ziekenhuisbed op een vreemd eiland, kon ik de betekenis ervan niet bevatten. In gedachten zag ik het gespeld staan. F-A-L-L-E-C-I-Ó. Er zat iets angstaanjagends verborgen achter dat woord. Ik wist niet precies wat het was. Ik besloot dat ik er nog niet klaar voor was. Ik zou er een andere keer wel over nadenken. De zee trok aan me. Ik liet me meevoeren.

Op enig moment gedurende de nacht werd ik wakker. Dennis zat naast me met zijn hoofd in zijn handen, huilend. Dennis huilt nooit. Daar was dat gevoel weer. Doodsangst. Als een wolk, maar ver weg. Luigi's stem weergalmde in mijn hoofd. *Falleció*. De angst sloeg me om het hart. Ik wil hier niet zijn, dacht ik, en ik deed mijn ogen dicht. De zee kwam er weer aan rollen. Wenkte me. Ik sprong erin.

Ineens ben ik op een nieuwe plek. Het is een ziekenhuis, maar niet op Bonaire. Ik sta in de gang. Alles is oogverblindend wit. Ik draag een ziekenhuishemd en roze kanten ondergoed. Aan het andere eind van de gang staat een meisje dat haar donkere haar ronddraait tussen haar vingertoppen. Ze keert zich naar me toe en ik glimlach. Andrea! Ik loop op haar af. Ze omhelst me, en heel lang staan we elkaar daar zo vast te houden.

'Volgens mij is er iets gebeurd,' zeg ik. 'Volgens mij lig ik in het ziekenhuis.'

'We liggen inderdaad in het ziekenhuis,' zegt Andrea.

Er is iets mis. Ik ben bang. Wanneer Andrea glimlacht, word ik weer rustig.

'Kun je bij me blijven?' vraag ik haar. 'Ik wil niet in mijn eentje wakker worden.'

‘Nee,’ zegt ze. ‘Ik kan niet blijven. Ik moet gaan.’

Het lijkt belachelijk, dat we hier allebei in dit ziekenhuis liggen maar kennelijk in verschillende kamers. We zouden onze bedden tegen elkaar moeten schuiven, dan kan ik haar voorlezen zoals we vroeger altijd deden toen we in Dominical woonden.

‘Ga alsjeblieft niet weg,’ zeg ik. Andrea’s gezicht straalt. Ze ziet er zo mooi uit. Ik wil haar aanraken.

‘Ik ben er. Ik ben altijd vlakbij,’ zegt ze, maar ze loopt achterwaarts bij me vandaan.

Ik probeer haar hand vast te pakken maar ik kan er niet bij. De gang is lang en ze is zo ver weg dat ik haar nauwelijks meer kan zien. Het licht is verblindend. Ik moet mijn ogen dichtdoen. Wanneer ik ze opendoe, is ze verdwenen.

Zonlicht stroomde door het raam mijn kamer binnen. Om mijn pols zat een plastic armbandje met mijn naam erop. O ja, dacht ik. Ik ben in het ziekenhuis. Op Bonaire. Ik keek de kamer rond en zag Dennis. Zijn ogen waren rood. Hij pakte mijn hand. Het leek alsof hij iets wilde gaan zeggen maar zich vervolgens bedacht. Toen vroeg hij: ‘Herinner je je nog veel van gisteravond?’

‘Hoe bedoel je? De artsen?’

‘Nee... Laat ook maar,’ zei hij.

Ik wilde hem vragen wat hij had willen zeggen, maar iets hield me tegen.

‘Ze komen je zo halen voor de operatie,’ zei hij.

‘Oké.’

‘We moeten je kleren uittrekken. En al je armbandjes moeten af.’

Ik had heel veel armbandjes om. Sommige had ik van mijn

reizen meegenomen, andere had ik gekregen. De meeste zaten om mijn arm vastgeknoopt. Eentje was een vriendschapsarmbandje van Andrea.

‘De artsen zeggen dat we ze moeten afknippen,’ zei Dennis.

Hij boog zich naar me toe met een schaar. ‘Néé!’ gilde ik. ‘Ik heb deze armbandjes nodig! Je mag ze niet afknippen! Zeg maar dat ik de operatie niet doe als ik ze moet afknippen.’

‘Oké,’ zei hij.

Dennis verliet de kamer en kwam terug met een rol gaas. ‘We mogen je pols hiermee omwikkelen,’ zei hij. ‘Je hoeft ze niet af te knippen.’

‘Goed zo.’

De tijd verstreek. Ik was weer weggezakt, om vervolgens te worden gewekt door de verpleegkundigen die me naar de operatiekamer zouden brengen.

Dennis boog zich over me heen en kuste me. ‘Ik ben hier als je terugkomt, oké?’ Ik was bang. Waarom werd ik geopereerd? Ik wist het niet meer. ‘Ik wil het niet meer,’ zei ik. ‘Laat ze me alsjeblieft niet meenemen.’

Dennis’ ogen vulden zich met tranen. ‘Het komt goed,’ zei hij. ‘Je gaat gewoon een poosje slapen, en dan word je wakker en dan ben ik er.’

‘Volgens mij is er iets gebeurd,’ zei ik.

Dennis keek me aan. ‘We hoeven het er nu niet over te hebben. Ik hou van je.’

Ik kneep mijn ogen dicht. Toen ik ze weer opendeed, was ik in een steriele ruimte. Boven mijn hoofd scheen een fel wit licht. Artsen stonden over me heen gebogen. Iemand was bezig mijn ziekenhuishemd uit te doen maar hield abrupt op. ‘Hebben ze je niet verteld dat je je ondergoed moest uittrekken?’

Ik keek omlaag. Ik was naakt, op roze kanten ondergoed na. Het voelde raar, bijna vies, mijn kanten ondergoed in zo'n steriele ruimte.

'We zullen het moeten losknippen.'

'Oké.'

De verpleegkundige bedekte mijn gezicht met een masker. 'Tien, negen, acht...' De zee nam me weer mee.

Toen ik wakker werd, was het licht anders. Dennis zat naast me, precies zoals hij had beloofd. Ik legde een hand op mijn buik. Er waren drie ballen gaas op geplakt, overtrokken met een soort plastic. Het voelde rauw en pijnlijk. Dennis hield mijn hand vast. Ik keek naar hem. Zijn ogen vulden zich met tranen. *Falleció*. Het woord stond in dikke zwarte letters in mijn hoofd geschilderd, de letters druipend van een besef dat ik nog niet onder ogen kon zien. Als ik de vraag niet stel, hoef ik het antwoord niet te horen, dacht ik. In plaats daarvan vroeg ik aan Dennis wat er met mij was gebeurd.

'Je blindedarm was ontstoken. Ze hebben hem eruit gehaald,' zei hij.

'O.'

Hij deed zijn mond open, op het punt om nog meer te zeggen, maar weerhield zichzelf ervan. Er stond zoveel pijn te lezen in zijn ogen. De stilte in de kamer was oorverdovend. Heel lang zeiden we niets.

'Waar is Andrea?' vroeg ik uiteindelijk.

De tranen liepen over zijn wangen. 'Er is een auto-ongeluk geweest,' zei hij.

'Is alles goed met haar?'

Ik kende het antwoord al.

Dennis schudde zijn hoofd.

Falleció. Het woord stamt van het onovergankelijke werkwoord *fallecer*. *Fallecer*. Overlijden. Doodgaan.

Alles werd zwart.

Later vertelden ze me dat ik had gegild. Nadat de artsen de operatie met me hadden besproken, verliet Dennis de kamer om naar de wc te gaan. Ik pakte mijn telefoon en draaide Andrea's nummer. Hij sprong direct op de voicemail. Vreemd, dacht ik. Ik probeer het straks nog wel een keer. Mijn bruiloft was al over drie maanden en ze had haar bruidsmeisjesjurk nog steeds niet gezien. Hij hing bij mijn vader thuis in Zweden, wachtend tot we allemaal zouden arriveren. Poederblauw. Ik had een chatgroep aangemaakt met mijn bruidsmeisjes: Olivia, Rose, Jessica, Mathias (bruidsmant!) en Andrea. We spraken elkaar elke dag in de chatgroep om details voor de bruiloft te plannen. We hadden er een eeuwigheid over gedaan om te kiezen tussen groenblauw en poederblauw. Andrea wilde poederblauw. Ik belde haar nummer nog een keer. Ze nam niet op.

Ik belde Luigi. 'Waar is Andrea?' vroeg ik. Hij huilde. 'Ze reed van het strand naar huis,' zei hij. Ze was op de verkeerde weghelft beland. Een vrachtwagen had haar frontaal geraakt. Ze had er een hele dag over gedaan om dood te gaan. Ze hadden haar twee keer naar het verkeerde ziekenhuis gestuurd. Alles was misgegaan.

Terwijl hij praat, voel ik mezelf wegdrijven. Is dit hoe het voelt om uit je lichaam te treden? Ik luister naar zijn woorden maar ik kan hem niet volgen. Niets hiervan is echt. Niets hiervan gebeurt echt. Ik probeer te luisteren naar wat hij zegt, maar het is moeilijk, want wat heeft het voor zin om te luisteren naar woorden die worden uitgesproken in een droom waaruit je elk

moment kunt ontwaken? Luigi blijft maar praten. Ik merk dat het belangrijk voor hem is dat hij degene is die dit aan mij vertelt; ik merk dat hij met zorg zijn woorden kiest. Hij zegt iets over een operatie en het ziekenhuis en de acht uur dat ze heeft gevochten voor haar leven. Iets aan die laatste zin brengt me in één klap terug naar de realiteit. Acht uur? In gedachten maak ik de rekensom, en het besef dat daarop volgt, is zo hartverscheurend dat het de lucht uit mijn longen slaat.

Gedurende al die uren van folterende pijn die ik zojuist had doorgemaakt, was Andrea stervende. Het moment waarop ik op het vliegveld in elkaar zakte, was exact het moment waarop zij op de vrachtwagen botste. Dat gloeiend hete mes dat ik in mijn buik voelde steken, was ook haar pijn. Ze hadden haar geopereerd aan haar buik om het inwendige bloeden te stoppen. Onze pijn kwam van dezelfde plek. Ze had twee keer een hartstilstand gehad. Ze hadden geprobeerd haar te reanimeren. Het was niet mijn pijn. Het was onze pijn. Het was haar pijn.

Het moment waarop mijn pijn verdween, het moment waarop ik die diepe, volle teug adem haalde... was het moment waarop Andrea haar laatste adem uitblies.